

16. Verkhovna Rada of Ukraine. (2002, Jan. 10). №2947-III, *Family Code of Ukraine*. [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (Accessed 1 August 2020).
17. R. J. Shiller. "Indexed Units of Account for the United States". Yale Department of Economics. <http://www.econ.yale.edu/~shiller/online/uf-usa4.html>
18. *Inflation index in Ukraine*. Minfin, Jul. 2020. [Online]. Available: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (Accessed 1 August 2020)

УДК 336.741.222

JEL Classification: G320

І. М. Крейдич,

доктор економ. наук., професор

ORCID ID: 0000-0002-4594-2160

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Ю. О. Єрешко,

канд. економ. наук, доцент

ORCID ID: 0000-0002-9161-8820

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

В. Р. Товмасян,

канд. економ. наук

ORCID ID: 0000-0002-1802-8939

ПВНЗ «Європейський університет»

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

THE ESSENCE AND ECONOMIC NATURE OF THE ENTERPRISE FINANCIAL POLICY

Лексична неоднозначність в трактуванні понять і категорій притаманна вітчизняній науці в процесі пізнання нею термінології із західних наукових праць. У процесі інтерпретації проявляється редуccionізм або, навпаки, розширення сутності, що змінює розуміння категорії як синонімічно, так і по суті. Кейнсіанське «термінологічний гармидар» досі панує у вітчизняній науковій думці, провокуючи невірне тлумачення термінів і, як наслідок, неоднозначне розуміння сутності понять, а відповідно і логічну неможливість якісного аналізу системи і процесів, що призводить до помилкової інтерпретації, ставить під сумнів теоретичну цінність дослідження, а іноді і зовсім нівелює існуючий науковий доробок. Доведено, що категорія «фінансова політика» являє собою складну систему, елементи якої взаємодіють між собою, а система набуває своїх специфічних характеристик в

процесі їх поєднання. Жоден елемент не може бути відділений від системи, оскільки, при його відокремленні, можна втратити певну частину системних властивостей, і тому використання класичного редуціонізму, який все ще притаманний, зокрема, економічній теорії, є недоцільним. Оскільки, лексична неоднозначність не піддається елементарній елімінації, для формування комплексного уявлення про категорію «фінансова політика» здійснено спробу використання її в рамках методології причинності явищ в якості бази дослідження. Економічна сутність фінансової політики підприємства проявляється в її функціях. Для обґрунтування функцій фінансової політики підприємства, як багатоаспектної системи, було використано згадані вище лексичну неоднозначність терміну і методологію причинності явищ, тобто розмежування загального, конкретного і одиничного, що дозволило здійснити дослідження елементів у їх взаємозв'язку, дотичності і протиставності. Як наслідок, визначено функції, загальні для обох систем (*politics* і *policy*), і обрана методологія дослідження дозволила сформулювати функції фінансової політики підприємства з урахуванням основних завдань фінансового менеджменту, а саме: забезпечення нормального ритму фінансово-господарської діяльності; забезпечення фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності підприємства; оптимізація витрат і максимізація прибутку (або збільшення прибутковості, якщо компанія домагається стійкого розвитку); забезпечення ефективного інноваційного та інвестиційного процесу та ін.

Ключові слова: фінансова політика підприємства, фінанси, фінансово-економічні відносини, політика (*politics* та *policy*), фінансовий менеджмент.

*Domestic scientific thought is often confronted with lexical ambiguities in the interpretation of the concept used in the study of terminology from Western scientific works. In the process of interpretation, the necessary development of reductionism or, conversely, the expansion of interpretation changes the concept and category, both synonymously and in essence. Keynesian "terminological distortion" is still present in the domestic scientific thought, provoking misinterpretation of terms and, subsequently, an ambiguous understanding of the concepts essences, and according logical elimination of qualitative analysis of the system and processes that destroys and sometimes even eliminates part of the existing scientific heritage. It was proven, that the category "financial policy" is a complex system, the elements of which interact, and then, this system acquires its own specific characteristics in the process of their combination. Not any element can be separated from the system, but by separating it, one can lose a certain part of its systemic properties, and therefore, the use of classical reductionism, which is still inherent in economic theory in particular, is not advisable. Since lexical ambiguity does not lend itself to elementary elimination, an attempt was made to use it within the framework of the causality methodology as a research base to form a comprehensive understanding of the category "financial policy". The economic essence of the enterprise financial policy is manifested in its functions. We have used the above-mentioned lexical ambiguity of the term and methodology of causality of phenomena, that is, with the differentiation of the general, specific and singular to substantiate the functions of the company's financial policy as a multidimensional system, which allowed us to study the elements in their interconnection, tangents and opposites. The functions that are common to both systems (*policy* and *politics*) were identified, and the chosen research methodology allowed us to formulate the functions of*

financial policy of the enterprise given the main tasks of financial management, which are as follows: ensuring the normal rhythm of financial and economic activities; ensuring financial stability, liquidity and solvency of the enterprise; cost optimization and profit maximization (or increase profitability if the company achieves sustainable development); ensuring an effective innovation and investment process, etc. The financial policy of the enterprise, realizing the managerial essence of financial management, manifests itself in managerial consciousness, which is the most defining structural element of this system, however, only all of them, in their interconnection, perform the tasks of a complex process implementation of the financial management of an enterprise in the context of the formation and implementation of its financial policy.

Keywords: enterprise financial policy, finance, financial and economic relations, politics and policy, financial management.

Вступ. Вітчизняна наукова думка доволі часто стикається з лексичними неоднозначностями у трактуванні понять, що пов'язано із запозиченням термінології з західного наукового доробку. В процесі тлумачення зазвичай відбувається редуccionізм або, навпаки, розширення трактування змісту понять і категорій, як синонімічно, так і по суті. Кейнсіанський «термінологічний гармидар» [1] досі панує у вітчизняній науковій думці провокуючи помилкове тлумачення термінів і, наступне за ним, неоднозначне розуміння сутності понять, а відповідно, логічне унеможливлення якісного аналізу систем і процесів, що знижує, а подекуди навіть нівелює практичну цінність більшої частини існуючого наукового доробку.

Категорія «фінансова політика» є складною системою, елементи якої знаходяться у взаємодії, а відтак, дана система набуває власних специфічних характеристик в процесі їх поєднання [2]. Не будь-який елемент можна відокремити від системи, а відокремивши, можна втратити певну частину його системних властивостей, а отже, застосування класичного редуccionізму, досі властивого економічній теорії зокрема, не виявляється доцільним. Властивості системи не утворюються додаванням властивостей її елементів, і не дорівнюють їх сумі, так само, як і виділення окремого елемента для аналізу не дає об'єктивних знань про систему, або про нього як частини системи. Таким чином, визначення фінансової політики як «сукупності фінансових заходів» [3] або «сукупності заходів щодо цілеспрямованого формування, організації та використання фінансів для досягнення цілей підприємства» [4] не є доречним. Адже, такі визначення і є прикладом класичного редуccionізму, що проявляється у відсіканні частини об'єктивної основи досліджуваної категорії, а саме – управлінської складової. Оскільки фінансова політика є інструментом реалізації фінансового менеджменту, вона має розглядатись виходячи із

функцій, які вона виконує, виступаючи елементом цієї системи, одночасно генеруючи специфічні властивості досліджуваної категорії [5].

Постановка завдання. Звідси, очевидною стає потреба у формуванні адекватного уявлення про сутність та економічну природу фінансової політики підприємства і формулюванні категоріального апарату та теоретико-методологічних засад пізнання і перетворення даної системи.

Методологія. Теоретичною та методологічною базою дослідження є система загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, а саме: порівняння, синтез, проекція, діалектичне розмежування, абстракція тощо.

Результати дослідження. «Політика» і «управління» тривалий час не розмежовувались у їх осмисленні, розвиваючись в умовах філософських учень і догматичних доктрин, доповнюючи і суперечачи одна одній у діалектичній протиставності, набуваючи спільних характеристик і відмінних рис. І, навіть сьогодні, досліджуючи суть і зміст даних понять, спостерігаємо переплетіння їх навіть поза змістовним контекстом даного дослідження.

Термін «політика» походить від давньогрецького polis означає: діяльність самоуправління полісом (містом), і надалі – «мистецтво управління» [6]. На сьогодні існує багато тлумачень цього поняття, а відповідно і дотичних до нього, що пояснюється лексичною неоднозначністю терміну. Так, англійська мова вирішує цю проблему використовуючи politics для суспільної сторони явища і policy – в якості опису інструмента управління [6]. Однак, дану неоднозначність можна використовувати і позитивному ключі, розглядаючи систему різних характеристик для більш якісного різнобічного розуміння явища.

Проліферацією терміну світова наукова думка завдячує Арістотилеві, який в однойменному трактаті розмірковує про закономірності і проблеми розвитку давньогрецьких держав, теоретичну побудову ідеального полісу, формулює теорію управління, трактуючи політику як «цивілізовану форму діяльності спільноти, спрямовану на досягнення загального блага» [7]. Він писав: «Політика – це найвеличніша наука, що, головним чином, і управляє» [7].

Визначення політики як процесу знаходить своє відображення у працях філософів і мислителів античної доби і середньовіччя і, якщо перші розуміли її як концепт поєднання волі і традицій (по суті, формуючи уявлення про політичну (управлінську) свідомість, на якій буде наголошено нижче), другі, з активно домінуючим поширенням християнства, – як вияв «волі і дії Бога» [8]. Останнє трактування пояснюється «переосмисленням», а вірніше модифікацією, Томою

Аквінським Арістотилевої політичної доктрини в розрізі поєднання філософського вчення останнього з Біблією, з висвітленням і особливим наголосом на деякі елементи системи в аспекті просування християнських цінностей: моралі, божественної природи, духовності тощо, що пояснюється посиленням впливу церкви на життя і побут суспільства, а відтак, його економіку і політичну систему.

Настання Епохи Відродження дає змогу відійти від божественного лобювання і осмислення сутності «політики» повертається у наукову і суспільну площину. До того ж, в контексті даного дослідження цей історичний період набуває особливого значення, оскільки з відходом від богословської догматичності в науці, і політиці зокрема, відбувається формулювання Френсісом Беконем перших положень науки управління (посередньо дотичних до політики) в праці «Про розпорядність» [9, с. 9]. Рене Декарт, Джон Локк і Шарль де Монтеск'є – представники нової історії – революційним чином підходять до трактування «політики» Нової Доби як виявлення волі, засноване на законі, його силі і обов'язковості [10]. По суті, це стає деяким наріжним каменем у наступному розмежуванні «двох політик» і «управління», оскільки базування однієї з «політик» на законі і праві надає специфічних рис даній системі, відмежовуючи, фактично, суспільну політику від управлінської. Поступово, у науковій свідомості закріплюються поняття «правління» і «управління» [9, с. 10], а вчення про «політику» починають поділятися, в контексті лексичної особливості даного поняття в українській мові зокрема, на політику державну (суспільну) і політику як управлінський інструмент. Так, Маркс і Кант вже розділяють *politics* та *policy*, а політика з «мистецтва управління» перетворюється, або, розмежовується на «мистецтво використання можливостей» і «прагнення до участі у владі» [6], [11].

Однак, навіть з вищезгаданим розділом наукового світу, у працях Макіавеллі, Парето та інших, що трактують поняття як реалізацію прагнення до влади, через владу, використовуючи директивний і силовий підходи [11], політика зберігає свою сутність процесу, дії, радше, ніж набору «... заходів...» [3], [4].

На даному етапі, вже більш-менш чітко прослідковується відмежування загального, особливого і конкретного в розумінні «політики». Конкретне не здатне існувати відокремлено від загального, проте володіє специфічними рисами і виявляє ознаки загального в повторюваних сторонах. Тобто, політика (управлінська) є частиною загального, набуваючи і повторюючи риси «політики» взагалі, і, водночас, є окремим, конкретним, володіючи відмінними характеристиками,

заснованими на власних специфічних функціях. Таким чином, фінансова політика підприємства реалізуючи фінансовий менеджмент має характеристики, властивості і функції «політики» і «управління», виступаючи специфічним синтезом двох ширших від неї категорій.

«Управління – невід’ємна риса будь-якої саморегулюючої системи ... <воно> ... виступає найвизначальнішим засобом пізнання і перетворення даної системи – суб’єкт управління пізнає закономірності ..., свідомо встановлює цілі, виробляє засоби їх досягнення і вибудовує власну діяльність відповідно до поставлених раніше завдань» [12, с. 47, 50]. Звідси, фінансова політика підприємства як конкретне, набуваючи специфічних характеристик загального – управління – має специфічні функції одночасно пізнання, перетворення системи – в нашому випадку: фінансів підприємства і діяльності спрямованої на досягнення певного результату, формуючи складну багатоелементну систему.

Економічна сутність фінансової політики підприємства проявляється у її функціях. Для обґрунтування функцій фінансової політики підприємства, як багатоаспектної системи, скористаємося згаданими вище лексичною неоднозначністю терміну і методологією причинності явищ, тобто з розмежуванням загального, конкретного і одиничного, що дозволить нам здійснити дослідження елементів у своєму взаємозв’язку, дотичності і протиставності.

Почнемо з politics. Так, політологія розрізняє ряд підходів до тлумачення функцій політики. Зокрема, запропоноване австралійським письменником Хелом Колбатчем пояснення сутності «політики» як те, яким чином практики використовують <теорію> для формування способів дії [13, с. 26] надає йому властивостей оперативності, виявляючи тим самим прикладні функції явища. Колбатч описує такі основні аспекти політики: 1) політика ґрунтується на повноваженнях; 2) політика передбачає наявність експертного знання; 3) політика пов’язана з порядком, адже вона передбачає наявність системи й узгодженості та встановлення обмежень на поведінку посадових осіб [13, с. 26, 20]; [14]. На основі цього, у [14] виділено 3 основні прикладні функції політики, а саме: функцію здійснення (державного) управління, аналітично-прогностичну та функцію прийняття політичних рішень. Очевидно, що наведені функції виявляють дотичне або загальне для елементів досліджуваних систем, тобто, притаманні як суспільній стороні явища, так і управлінський.

Цікавим є структурний функціоналізм Т. Парсонса у формуванні парадигми систем і управління в його «Теорії Дії». За його ідеєю, для «виживання» або збереження стабільності, будь-яка система має

відповідати чотирьом функціональним імперативам: бути адаптивною, ціледосяжною, інтегрованою, здатною підтримувати свою латентну модель [15, с. 20]. Звідси, функції політики визначаються в межах прийняття рішень, мобілізації ресурсів і досягнення (суспільством) сталого розвитку. Знову, дані функції описують загальне для «обох політик».

Вітчизняний науковий доробок визначає функції політики таким чином: «Функції політики — це основні напрями її впливу на суспільство. Оскільки вплив політики на суспільство є багатоманітним, то виокремлюються багато різних її функцій. Головною з них є та, що впливає із самої сутності політики та її соціального призначення і полягає у керівництві та управлінні суспільними процесами й забезпеченні завдяки цьому єдності та цілісності суспільства» [16]. На думку Юрія М.Ф.: «призначення (функції) політики полягає в такому: є інструментом реалізації владно значущих інтересів соціальних груп; покликана забезпечувати урегульованість і порядок соціальних процесів і відносин, умов матеріального суспільного виробництва і сумісної праці; забезпечує як спадкоємність, так і інноваційність суспільного розвитку; необхідна для того, щоби раціоналізувати суспільні відносини, згладити соціальні протиріччя і направити ситуацію на пошук зважених рішень» [17]. Нажаль, вітчизняна політологія не досліджує функції політики особливо широко і більшість науковців в своїх працях погоджуються з наведеним вище твердженням [18]. Окреслені функції політики притаманні переважно суспільній стороні явища, виступаючи характеристиками *politics* як конкретного.

Тепер звернемось до *policy*, її ролі і функцій. Отже, політика – це «заяви про наміри, які направляють і скеровують людей у тому, як вони повинні взаємодіяти з організаційними системами і даними» [19]. За визначенням Оксфордського словника англійської мови, *policy* означає: 1) хід чи принцип дії, прийнятий чи запропонований організацією чи особою; 2) розсудливу або доцільну поведінку чи дії [20]; Словник Коллінза визначає термін як: 1) набір ідей чи планів, який використовується як основа для прийняття рішень, особливо в політиці, економіці чи бізнесі, а синонімами політики запропоновано вважати: процедуру, запропоновані дії, план, програму, підхід, позицію, вказівки, напрями тощо [21]. У [22] *policy* визначено так : «Політика – це заздалегідь визначений курс дій, який створений для надання керівництва щодо прийнятих бізнес-стратегій та цілей. Іншими словами, це прямий зв'язок між «баченням» організації та їх повсякденною діяльністю. Вона визначає ключові види діяльності та надає загальну стратегію дій для уповноважених приймати рішення про те, яким чином вирішувати

різноманітні ситуації, виклики і проблеми у міру їх виникнення. Це досягається шляхом надання читачеві обмежень та вибору альтернатив, які можна використовувати для керівництва процесом прийняття рішень». Звідси, очевидно окреслюються основні функції policy, що полягають у виробленні цілей і завдань (в межах специфічного процесу, інструментом якого виступає політика); виробленні тактичних і стратегічних рішень, а також, альтернатив, – по суті керівництва до дії; чіткого встановлення повноважень задіяних осіб тощо. Таким чином, політика, виконуючи свої функції реалізує управлінський процес, який, звичайно, може існувати і без неї, проте, саме вдало розроблена політика забезпечує результативне управління: від цілепокладання до отримання результату.

Згадані вище функції являють собою загальне для обох систем (policy та politics), і обрана методологія дослідження дозволяє нам сформулювати функції фінансової політики підприємства (рис. 1.) з огляду на основні завдання фінансового менеджменту, що полягають в наступному: забезпеченні «нормального ритму фінансово-господарської діяльності підприємства» [23, с. 190]; забезпеченні фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності підприємства; оптимізації витрат і максимізації прибутку (або підвищення прибутковості за умов досягнення підприємством сталого розвитку); забезпеченні ефективного інноваційно-інвестиційного процесу тощо.

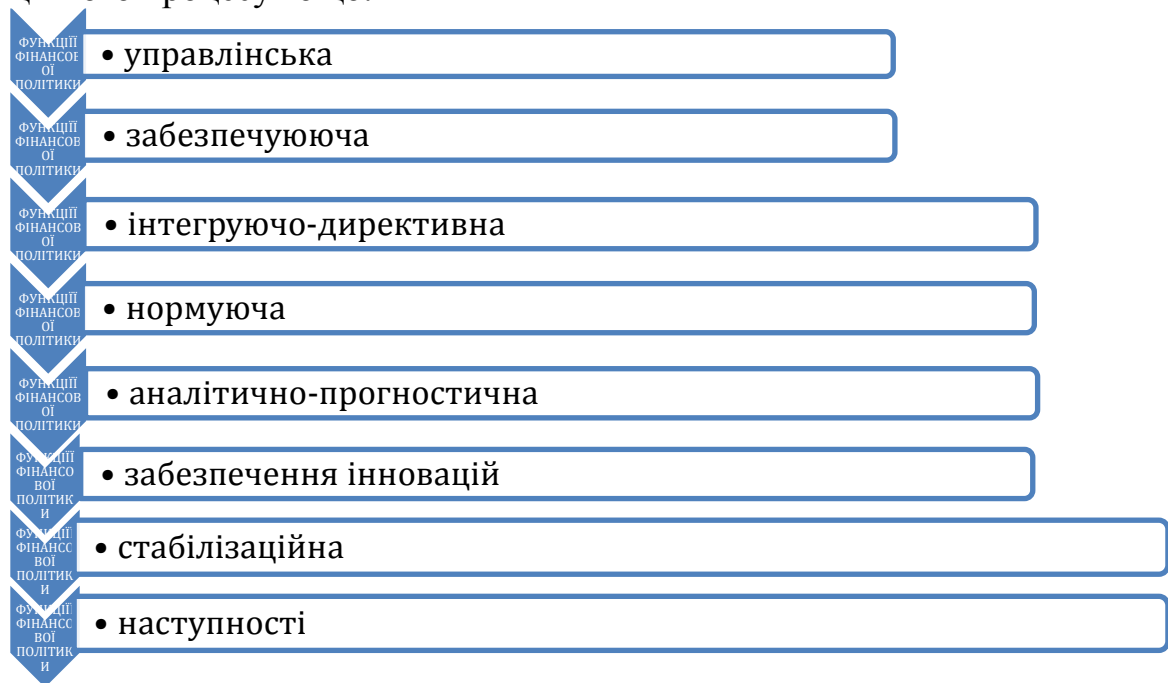

Рисунок 1 – Функції фінансової політики підприємства

Джерело: авторська розробка

1. *Управлінська функція* фінансової політики підприємства виявляється у реалізації фінансового менеджменту як безперервного циклічного процесу, шляхом розробки стратегії і тактики, цілей політики, рішень і альтернатив, інструментарію, методів і важелів її впровадження тощо, і, зокрема, формуванні фінансового механізму підприємства в межах її (політики) імплементації. Управління як процес не може бути елементарним набором стохастичних, епізодичних дій, непов'язаних між собою у просторі і часі, а також, містити інформаційні і функціональні лаги, оскільки, сутнісно, він є впливом, що перетворює систему, яка є його об'єктом. Тому, належне функціонування даної системи прямо опосередковане наявністю чіткого керівництва до дій, іншими словами, алгоритму зі «сценарієм» (або набором альтернативних) з безумовним розподілом: відповідальності і повноважень; виконавців всіх етапів процесу; ресурсів та інструментарію. Таким чином, основою реалізації даної функції є розробка конкретного набору рішень і альтернатив, що дозволяє одночасне здійснення управлінського впливу в розрізі досягнення встановлених цілей і забезпечує вбудований контроль за результатом діяльності залучених структурних елементів підприємства.

Відомо, що надання одному з елементів системи більшого значення призводить до її формалізації і формує гіпертрофоване уявлення про роль її елементів, впливаючи на її результативність. По суті, функції фінансової політики виступають одночасно етапами її реалізації, разом з тим, на наш погляд, управлінська функція узагальнює систему в розрізі надання їй цілісності, тобто, надаючи решті функцій системних властивостей. Разом з тим, решта функцій виступають не складовими першої, а, радше, підґрунтям її реалізації.

2. *Забезпечуюча функція.* Основною характеристикою досліджуваного процесу саме як політики є не зосередження і акумулювання фінансових ресурсів на досягнення конкретних оперативних або стратегічних цілей, а раціональний їх розподіл з метою збереження стабільності і безперебійності всіх видів господарської діяльності підприємства. Тобто, фінансова політика підприємства означає виважене розпорядження ресурсами господарюючого суб'єкта з метою досягнення поставлених цілей і завдань, і одночасним забезпеченням згаданого вище «нормального ритму господарської діяльності», адже за неузгодженості дій, в процесі досягнення конкретної мети, будь-яка частина системи може зазнати нехтування, що призведе в результаті до негативного впливу на систему в цілому, частину або всю сукупність її елементів. Саме тому, завданням фінансової політики є не тільки і не стільки розподіл фінансових ресурсів, скільки обґрунтування доцільності

їх використання з розробкою альтернатив, для забезпечення всіх викладених вище умов.

3. *Інтегруючо-директивна функція* передбачає залучення виконавців і чітке встановлення повноважень. Формуючи сутнісно алгоритми і сценарії прийняття рішень, фінансова політика підприємства забезпечує необхідну узгодженість і взаємопов'язаність процесів, елімінуючи стохастичність і виключаючи функціональні і часові лаги, внаслідок встановлення обмежень на дії відповідно до розроблених альтернатив і визначених повноважень. В такий спосіб забезпечується згаданий вище вбудований контроль за результатом на кожному етапі реалізації.

4. *Нормуюча функція.* Досягнення універсальності, розробка норм і нормативів в рамках імплементації фінансової політики підприємства виступають наріжним каменем її вдалої реалізації, а також посідають чільне місце в гарантуванні очікуваного ефекту, забезпечуючи узгодженість показників для аналізу і прогнозування, спрощуючи тим самим процес управління і підвищуючи його ефективність. Переважна більшість підприємств використовує автоматизовані системи управління, обліку і контролю фінансових і виробничих ресурсів, одночасно у вітчизняній і світовій практиці відбувається процес поглиблення стандартизації бухгалтерського обліку.

Фінансовий і управлінський облік є ключовими інформаційними системами, що використовуються в процесі прийняття управлінських рішень і, одночасно, розроблені для використання зацікавленими особами з різними потребами в інформації. Дані системи, почасти, знаходяться у деякій неспівставності: так, фінансовий облік є системою виключно вартісних показників, що надає користувачеві інформацію про фінансовий стан підприємства, що є одночасно вихідною точкою і результатом управлінської діяльності, власне, показником ефекту системи прийнятих рішень. Управлінський облік має низку інформаційних потоків і показників різного характеру, – він є ширшим не лише з точки зору ретроспективи, я і аспектності.

Таким чином, фінансовий і управлінський облік як системи іноді можуть характеризуватись конфліктністю або перебувати у деякому протиріччі, заснованих на подекуди відмінній інтерпретації інформаційних потоків і показників, внаслідок різної суб'єктності даних систем, а відповідно і, можливо, відмінних цілях і потребах аналізу, а уніфікація бухгалтерського обліку не означає уніфікацію фінансового або управлінського і не обґрунтовує її доцільності. Таким чином, кожне підприємство може розробляти свої внутрішні норми і стандарти обліку

відповідно до потреб фінансової політики і з метою підвищення її ефективності, зважаючи на обрану місію підприємства, галузеву направленість, унікальні особливості операційної діяльності і т.ін.

5. *Аналітично-прогностична функція.* Реалізація даної функції, на наш погляд, виявляється в оцінці, найперше, необхідності залучення ресурсів; аналізі економічного ефекту від використання власних, залучених, або позичених ресурсів; дослідженні ризиків і вартості використання різних джерел ресурсів; розробці альтернативних сценаріїв з врахуванням прогнозів і з метою гарантування економічної безпеки підприємства. Тобто, в рамках фінансової політики має здійснюватися глибокий фінансово-економічний аналіз не лише діяльності підприємства і його контрагентів, а і майбутніх перспектив будь-якої з запропонованих альтернатив. Так, прийнятий сьогодні сценарій дії принесе підприємству прибуток, проте в майбутньому може завдати негативного впливу на всю його діяльність, до прикладу: необачне інвестування у велику і стабільну компанію, що знаходиться в (або дотична до) сумнівних умовах (неважливо, політичних, екологічних і т.д.), може гарантувати швидкий безризиковий прибуток сьогодні і, одночасно, величезні і тривалі збитки в майбутньому від репутаційних втрат. Або, невдала чи запізніла реакція на зміни в державній фінансовій політиці щодо галузі, може призвести до неотримання підприємством належного зиску або втрачених можливостей.

Таким чином, аналітично-прогностична функція виявляє стійкий і тісний зв'язок фінансового менеджменту не лише з конкретним підприємством, що є його суб'єктом, а і з його зовнішнім середовищем, оскільки, для вдалого формування фінансової політики необхідним, особливо в умовах сучасного суспільного розвитку і рівня інформаційного забезпечення, є орієнтування відповідального за розробку у всіх, навіть посередньо дотичних до господарської діяльності, сферах. Так, рішення і набір альтернатив, запропонованих в рамках фінансової політики мають не тільки відображати місію і позицію компанії, а і ґрунтуватися на принципах послідовності і системності, одночасно максимально враховуючи непередбачені або малопередбачені сценарії розвитку. Тобто, ряд альтернатив, на наш погляд, може розроблятися додатком до основного курсу фінансової політики (або в процесі її реалізації за умов швидкої реакції на зміни навколишнього середовища) як керівництво до дій навіть за умов малоймовірного настання деяких подій.

6. *Забезпечення інновацій.* Загальноприйнятий сьогодні у світовій і вітчизняній науковій думці, а також, практиці господарювання, курс на досягнення економічними суб'єктами сталого розвитку, опосередковує

визначну роль інноваційної моделі розширеного відтворення в їх діяльності. Особливе значення інноваційної діяльності пояснюється її впливом на рівень конкурентоспроможності підприємства, оптимізацію витрат, підвищення ефективності використання ресурсів, можливість максимізації прибутку, зокрема, внаслідок формування бренду, знаку якості і т. ін.

В рамках фінансової політики підприємства відбувається створення умов і забезпечується стимулювання інноваційного процесу підприємства в різних ретроспективах: фінансове і ресурсне забезпечення НДР, наукових і прикладних розробок, імплементація нових ідей, впровадження технологій, використання нового обладнання тощо.

7. *Стабілізаційна.* В рамках фінансової політики підприємства забезпечується досягнення і збереження ним фінансової стабільності, ліквідності і платоспроможності. Фінансова політика є інструментом забезпечення стійкості основних параметрів економічного розвитку господарюючого суб'єкта; дозволяє елімінацію ризиків шляхом розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів через систему бюджетування, формування нормативного і страхового залишку грошових коштів; використовується для вирівнювання економічного циклу підприємства, виступаючи тим самим основою для досягнення ним сталого розвитку.

8. *Забезпечення наступності.* На відміну від процедури, політика ширша, вона формує загальне розуміння місії організації, надає конкретне керівництво з реалізації стратегій для досягнення місії організації і забезпечує механізм контролю за поведінкою організації. Фінансова політика підприємства забезпечує безперервність і комплексність фінансового менеджменту підприємства як циклічного управлінського процесу. В її рамках відбувається формування як стратегічних, так і тактичних цілей і системи рішень, а також, альтернатив, тобто забезпечується послідовність і наступність управлінського процесу, вилучаються хаотичність і випадковість, що можуть негативно впливати на його ефективність.

Політика виступає наріжним каменем у ефективності управління, оскільки, власне, є його об'єктивною основою. Згадане вище трактування політики античними філософами і мислителями Нової Доби – Декартом, Локком, Макіавеллі, як «виявлення волі», а також, описані нами попередньо її аспекти за Х. Колбатчем, зокрема її ґрунтування на повноваженнях, експертних знаннях і порядку, дають можливість припустити, що вона є реалізацією управлінської свідомості індивіда, яка в свою чергу, виступає найважливішим елементом даної системи.

Макс Вебер писав: «у сфері політики є, зрештою, два різновиди смертельних гріхів: байдужість до суті справи (Unsachlichkeit) і (що часто, але не завжди поєднане з нею) безвідповідальність» [24, с.175-176].

Звідси, нами визначено у [5], що *фінансова політика підприємства* – цілеспрямована діяльність направлена на прийняття відповідальних рішень стосовно управління фінансами з метою досягнення та збереження фінансової стабільності, економічної безпеки і сталого розвитку підприємства; його стратегічних цілей і тактичних завдань, заснована на розробці альтернативних алгоритмів дій з чітким розподілом повноважень і відповідальності, що забезпечує вбудований контроль її імплементації. Вона є інструментом реалізації фінансового менеджменту підприємства і, виконуючи свої функції, не тільки втілює управлінську сутність останнього, а, до того ж, приводить у відповідність всі ланки і складові підприємства, виступаючи, тим самим, узгоджувальним елементом цієї складної багатоаспектної системи [5].

Фінансова політика підприємства, реалізуючи управлінську сутність фінансового менеджменту проявляється в управлінській свідомості, що є найвизначальнішим структурним елементом даної системи (рис. 2.).

Рисунок 2 – Структура фінансової політики підприємства

Джерело: авторська розробка

Являючи собою систему знань, досвіду, уявлень, ідей, поглядів, підходів, інтерпретацій дійсності, належних конкретному індивіду і невідокремлюваних від нього, його переконань, емоцій, способу

мислення, гносеологічно, *управлінська свідомість* утворює суб'єктивний і суб'єктний фундамент фінансової політики підприємства. Вона формується і набуває нових рис в ході пізнання і перетворення індивідом керованої ним системи, а відповідно, виступає одночасно результатом і, власне, процесом усвідомлення його управлінської діяльності. Саме управлінська свідомість надає процесу прийняття рішень цілеспрямованого характеру і проявляє його аспектні особливості як політичного явища в усвідомленні індивідом власних повноважень і використанні експертного знання в процесі формування фінансової політики підприємства.

Управлінський процес – це сукупність напрямів діяльності суб'єктів фінансової політики, що охоплюють всі стадії її формування та імплементації і спрямовані на досягнення її цілей. В рамках фінансової політики підприємства, на наше переконання, управлінський процес, фактично, означає відповідність суб'єктів фінансової політики їх повноваженням в системі рішень і альтернатив, яких вони безумовно мають дотримуватись, формуючи, тим самим, підґрунтя для вбудованої автоматичної системи контролю політичного процесу.

Управлінська діяльність являє собою сукупність дій суб'єктів управління в рамках фінансової політики підприємства, спрямованих на прийняття і практичну реалізацію управлінських рішень. Іншими словами, вона імплементує волевиявлення уповноважених в розрізі реалізації певних їх компетенцій з чітко вираженою домінантою управлінської свідомості.

Управлінська організація відображає ролі елементів фінансової політики підприємства, процесів в середині системи, взаємозв'язків визначаючи спрямованість політичного процесу. Вона стосується порядку і правил поведінки суб'єктів, дотичних до формування і імплементації фінансової політики підприємства; принципів, методів і положень організації управлінської діяльності в рамках фінансової політики; побудови дієвого процесного апарату розробки і втілення управлінських рішень; розподілу повноважень та інструкцій з реалізації управлінського впливу.

Управлінські відносини виникають в процесі взаємодії суб'єкта і об'єкта управління і являють собою особливу систему інформаційних потоків. Як зазначалося раніше, управління являє собою процес одночасного пізнання і перетворення системи, що піддається його впливу. Тобто, власне, воно являє собою циклічний процес перетворення статичної інформації про об'єкт управління на динамічну керівну інформацію для нього, формуючи тим самим прямі і зворотні

інформаційні потоки, як базу управлінських відносин. До інформаційних потоків прямого зв'язку відноситься ухвала управлінських рішень, зворотного – інформація про стан об'єкта до та після прийняття управлінського рішення (їх сукупності), а також, в процесі його імплементації. Належне впорядкування інформаційних потоків системи надає можливості своєчасного отримання даних про стан об'єкта управління і дозволяє забезпечення оперативного реагування на його зміну, відповідно до цілей фінансової політики підприємства.

Висновки. Економічна природа категорії «фінансова політика підприємства» проявляється в процесі реалізації нею своїх функцій: управлінській, забезпечуючій, інтегруючо-директивній, нормуючій, аналітично-прогностичній, забезпечення інновацій та наступності, стабілізаційній, а описані вище її аспекти вияви дають можливість формування уявлення про її сутність як бази управлінського процесу, – цілеспрямованої діяльності з прийняття управлінських рішень. Структурні елементи фінансової політики підприємства у своєму взаємозв'язку виконують завдання комплексного процесного втілення фінансового менеджменту підприємства в розрізі формування і реалізації його фінансової політики.

Дане дослідження може виступати основою подальших досліджень в процесі розробки теоретико-методологічних засад формування ефективного механізму в рамках імплементації фінансової політики підприємства.

Література:

1. Keynes, J. M. (2018). *The general theory of employment, interest, and money*. Springer, pp.63
2. Бергаланфи Л. фон. Общая теория систем – критический обзор // Исследования по общей теории систем: Сборник переводов / Общ. ред. и вст. ст. В. Н. Садовского и Э. Г. Юдина. – М.: Прогресс, 1969.
3. Кириленко, О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика) [Текст] : навч. посіб. / О. П. Кириленко. - Тернопіль : Астон, 2002
4. Б. В. Дергалюк, М. В. Парфенюк, ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНSOVA ПОЛІТИКА» ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ Ефективна економіка № 5, 2017
5. Ерешко, Ю. О., Товмасян В.Р. (2020) Теорія фінансової політики підприємства. Інвестиції: практика та досвід, 15-16 (63), 63-68. doi:10.32702/2306-6814.2020.15-16.63
6. Політика: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Політика>
7. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. - К.: Основи, 2000. - 239 с. - ISBN 966-500-037-3
8. Політичні погляди Томи Аквінського. *Інтернет енциклопедія філософії* <https://www.iep.utm.edu/aqui-pol/>

9. Мармаза О.І. Основи теорії менеджменту / О. І. Мармаза. – Х.: ТОВ «Планета-принт», 2015. – 139 с. ISBN 978 – 617 – 7229 – 35 -2
10. Jenks, Edward (1900). A history of politics. J. M. Dent & Co. с. 1–164.
11. Blattberg, Charles (July 2001). Political Philosophies and Political Ideologies. Public Affairs Quarterly 15 (3): 193–217. ISSN 0887-0373. SSRN 1755117
12. Ерешко, Ю. О. (2011). Управління грошовими потоками підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00. 04 Київський політехнічний інститут. Київ, 2011.-274 с.
13. Колбеч Г. К. Політика: Основні концепції в суспільних науках. Переклад з англійської. — К.: Видав. дім „КМ Академія”, 2004. – 127 с.
14. Мармазова, Т. Прикладні аспекти реалізації функцій політики [Текст] / Тетяна Мармазова // Політ. менеджмент : Укр. наук. журнал. — Київ : Укр. центр політ. менеджменту, 2009. — № 4. — 44-50.
15. J. Tittenbrun Talcott Parsons' economic sociology. International Letters of Social and Humanistic Sciences ISSN: 2300-2697, Vol. 13, pp 20-40doi:10.18052/www.scipress.com/ILSHS.13.20 2014 SciPress Ltd, Switzerland
16. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. К: Либідь, 2005. 576 с. <http://politics.ellib.org.ua/pages-1857.html>
17. Юрій М.Ф. Політологія: Навчальний посібник. К: Дакор, КНТ, 2006, 416 с.
18. Бабкіна О. В., Горбатенко В. П. Політологія:Навчальний посібник / К.: ВЦ , 2006.- 568 с.
19. Macmillan S. The Role of Policies and Procedures. url: <https://protocolpolicy.com/the-role-of-policies-and-procedures/>
20. Oxford English Dictionary <https://www.oed.com>
21. “Policy”. Collins Dictionary <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/policy>
22. PSG-Services “Are Your Policies and Procedures a Barrier To Growing Your Company?” <https://www.pcg-services.com/are-your-policies-and-procedures-a-barrier-to-growing-your-company/>
23. Крейдич І.М.; Наконечна О. С.; Харченко О. С. Умови забезпечення платоспроможності підприємств в контексті їх фінансової безпеки. Економічний вісник Національного технічного університету України Київський політехнічний інститут, 2015, 12: 190-198
24. Макс Вебер. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. — К., 1998. — С.173-191 <http://litopys.org.ua/weber/wbs08.htm>

References:

1. Keynes, J. M. (2018). *The general theory of employment, interest, and money*. Springer. pp. 63
2. Bertalanfi, L. (1969). “Obshchaya teoriya sistem: kriticheskij obzor. Issledovaniya po obshchej teorii system” [General Systems Theory: A Critical Review.], 23(82). (In Russian).
3. Kyrylenko, O. P. (2002). „Finansy (Teoriia ta vitchyzniana praktyka)” [Finance (Theory and domestic practice):]: navch. posib. Ternopil: Aston, 62. (In Ukrainian)
4. Parfeniuk, M. V., & Derhaliuk, B. V. (2017). Ekonomichna sutnist poniattia «finansova polityka» ta pryntsypy yii realizatsii na pidpriemstvi [The economic essence of the concept of "financial policy" and the principles of its implementation in the enterprise].

5. Yereshko, Yu. O., & Tovmasian, V. R. (2020). Teoriia finansovoi polityky pidpriemstva [Theory of financial policy of the enterprise]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (15-16), 63-68.
6. Polityka [Politics] Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Політика> (Accessed 15 Aug 2020)
7. Aristotel' (2000), "Polityka" [Politics], *Osnovy*, Kyiv, Ukraine.
8. Internet Encyclopedia of Philosophy (2020), "Thomas Aquinas: Political Philosophy", available at: <https://www.iep.utm.edu/aqui-pol/> (Accessed 15 Aug 2020).
9. Marmaza, O.I. (2015), "Osnovy teorii menedzhmentu" [Fundamentals of management theory], TOV "Planeta-prynt", Kharkiv, Ukraine.
10. Jenks, E. (1900), *A history of politics*, J. M. Dent & Co., London, UK.
11. Blattberg, Ch. (2001), "Political Philosophies and Political Ideologies", *Public Affairs Quarterly*, vol. 15 (3), pp. 193—217.
12. . Yereshko, Yu.O. (2012), "Cash flow management of the enterprise", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Kyiv, Ukraine.
13. Kolbech, H.K. (2004), "Polityka: Osnovni kontseptsii v suspil'nykh naukakh" [Politics: Basic concepts in the social sciences], Vydav. dim "KM Akademiia", Kyiv, Ukraine.
14. 23. Marmazova, T. (2009), "Applied aspects of the implementation of policy functions", *Polit. menedzhment*, vol. 4, pp. 44—50.
15. J. Tittenbrun Talcott Parsons' economic sociology. *International Letters of Social and Humanistic Sciences* ISSN: 2300-2697, Vol. 13, pp 20-40doi:10.18052/www.scipress.com/ILSHS.13.20 2014 SciPress Ltd, Switzerland
16. Shliakhtun, P. P. (2005). "Politolohiia (teoriia ta istoriia politychnoi nauky)" [Political science (theory and history of political science)]:[navch. posib.]. K.: Lybid.–2005.–576 s.
17. Yurii, M. F. (2006). "Politolohiia" [Politology]: pidruchnyk. K.: Dakor, KNT, 416, 32. (In Ukrainian)
18. Babkina, O. V., & Horbatenko, V. P. (2006). *Politolohiia. [Politology] navchalnyi posibnyk/Babkina OV, Horbatenko VP–K.: VTs, 568.*
19. Macmillan S. *The Role of Policies and Procedures.* url: <https://protocolpolicy.com/the-role-of-policies-and-procedures/> (Accessed 15 Aug 2020)
20. Oxford English Dictionary <https://www.oed.com> (Accessed 17 Aug 2020)
21. "Policy". Collins Dictionary <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/policy> (Accessed 18 Sept 2020)
22. PSG-Services "Are Your Policies and Procedures a Barrier To Growing Your Company?" <https://www.pcg-services.com/are-your-policies-and-procedures-a-barrier-to-growing-your-company/> (Accessed 15 Aug 2020)
23. Kreidych, I. M., Nakonechna, O. S., & Kharchenko, O. S. (2015). Umovy zabezpechennia platospromozhnosti pidpriemstv v konteksti yikh finansovoi bezpeky [Conditions for ensuring the solvency of enterprises in the context of their financial security]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy Kyivskiy politekhnichnyi instytut*, (12), 190-198.
24. Veber, M. (1998), "Sociology. General historical analyzes. Policy", available at: <http://litopys.org.ua/weber/wbs08.htm> (Accessed 15 Aug 2020).